

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

«Οι καλλιεργημένοι πολίτες “κλειδί” για την ανάπτυξη» ([Φάκελος Εκπαιδευτικού](#), σελ. 236)

MARTHA C. NUSSBAUM. (2013). Όχι για το κέρδος. Οι ανθρωπιστικές σπουδές προάγουν τη δημοκρατία, μτφρ.: Γ. Χρηστίδης, επιμ. & προλ.: Χρ. Ν. Τσιρώνης. Αθήνα: Κριτική, σελ. 270

Ανάπτυξη, επιχειρηματικότητα, καινοτομία, εξωστρέφεια, δια βίου μάθηση: αυτές είναι οι λέξεις-κλειδιά γύρω από τις οποίες περιστρέφεται συνεχώς η συζήτηση όχι μόνο στην αγωνιούσα για ανάκαμψη Ελλάδα, αλλά και σε ολόκληρη την Ευρώπη. Και φυσικά, η εκπαίδευση αποτελεί εδώ τη *sine qua non* προϋπόθεση για όλα τα παραπάνω. Αλλά ποια εκπαίδευση;

Υπάρχει μια απάντηση που έρχεται αμέσως στο στόμα: για να επιτευχθεί η ανάπτυξη χρειαζόμαστε στελέχη επιχειρήσεων, άρα πρέπει να ιδρύσουμε κι άλλες σχολές μάνατζμεντ, μάρκετινγκ κ.ο.κ. Η άποψη αυτή κρίνει την πρόοδο της κοινωνίας από ένα δείκτη και μόνο: το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ). Ό,τι αυξάνει αυτόν τον δείκτη είναι καλό, όλα τα άλλα είναι δευτερεύοντα. Η Κίνα και η Ινδία που αναπτύσσονται με φρενήρεις ρυθμούς, αδιαφορώντας όμως για τις κολοσιαίες ανισότητες και για τα στοιχειωδέστερα ατομικά δικαιώματα, θα ήταν λογικά το πρότυπο για την άποψη αυτή. Υπάρχει όμως και μια πιο σύνθετη αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών. Είναι εκείνη που υποστηρίζει ότι, αν ομνύουμε στην αξία της σύγχρονης δημοκρατίας, η εκπαίδευση είναι ο βασικός πυλώνας για την προστασία των επιτευγμάτων της. Στην πραγματικότητα, το μεγάλο ρεύμα του Διαφωτισμού το οποίο αφιέρωσε ένα σοβαρό μέρος του στοχασμού του πάνω στον εκσυγχρονισμό των παιδαγωγικών μεθόδων (Ρουσσώ, Πεσταλότσι, Ντιούι κ.ά.) είχε ως στόχο του ακριβώς αυτό: να εναρμονίσει τις ανάγκες της αναδυόμενης δημοκρατίας με την υποχρέωση των εκπαιδευτικών συστημάτων να «παράγουν» ελεύθερους πολίτες. Σκοπός του ήταν δηλαδή η διαμόρφωση χειραφετημένων ατόμων που θα ήταν μεν κατηρτισμένοι «δρώντες της αγοράς», αλλά ταυτόχρονα θα σέβονταν τα δικαιώματα των άλλων και θα είχαν επαρκή ενσυναίσθηση για να αντιτίθενται σε ό,τι απειλεί τη δημοκρατική ισότητα.

Κι ωστόσο, η πορεία αυτή κάπου λοξοδρόμησε. Όπως επισημαίνει στο «πολεμικό» αυτό βιβλίο της η Μάρθα Νούσμπουμ, καθηγήτρια Δικαίου και Ηθικής στο Πανεπιστήμιο του Σικάγου, όλα αυτά δεν είναι γνώρισμα κάποιου ελιτισμού, αλλά η ουσία της δημοκρατικής ζωής. Η Νούσμπουμ κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για την υποτίμηση που γνωρίζουν οι ανθρωπιστικές σπουδές στην αμερικανική ανώτατη εκπαίδευση, παρότι η τελευταία είχε ακριβώς οργανωθεί εξ αρχής πάνω σε προγράμματα σπουδών όπου - ανεξαρτήτως αντικειμένου- τα μαθήματα της ιστορίας, της φιλοσοφίας, της Τέχνης κτλ. ήταν βασικά, στα πρώτα έτη τουλάχιστον. Για την Αμερικανίδα καθηγήτρια, που χρησιμοποιεί και τα πορίσματα της παιδοψυχολογίας για τα επιχειρήματά της, ένα δημοκρατικό εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να είναι προσανατολισμένο στην καλλιέργεια χαρακτηριστικών όπως η ενσυναίσθηση, η παρρησία, η λογοδοσία, η φαντασία, η αυτογνωσία και η δια-μόρφωση πολιτών του κόσμου. Η επαγγελματική κατάρτιση έρχεται κατόπιν, ως φυσικό αποτέλεσμα αυτής της παιδαγωγικής.

Η προσωπικότητα αναφοράς για τη Νούσμπουμ είναι ο Ινδός παιδαγωγός και καλλιτέχνης Ταγκόρ που είχε τιμηθεί και με το Νομπέλ (1913). Το πρότυπο σχολείο του, στις αρχές του αιώνα στην Ινδία, είχε συγκεντρώσει το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Ο Ταγκόρ προέκρινε δύο μεθόδους για την επίτευξη των παραπάνω εκπαιδευτικών στόχων: την εφαρμογή της σωματικής διδασκαλίας, ως μέσο αυτογνωσίας, προκειμένου να διαμορφώνει ανθρώπους που θα έχουν επίγνωση των ορίων τους. Και τη χρήση του παιχνιδιού αλλά και της Τέχνης ως μέσο, όχι κατάκτησης του υψηλού γούστου, αλλά για την ενίσχυση της φαντασίας (στις σχέσεις και την εργασία), όπως και της ευαισθησίας απέναντι στους διαφορετικούς ανθρώπους.

Ορθώς, πάντως, η Νούσπαουμ θεωρεί ότι οι όποιοι μεταρρυθμιστές θα ματαιοπονούσαν, αν η εκπαίδευση του μικρού παιδιού δεν συμπληρωνόταν από την οικογένεια και από την περιρρέουσα ατμόσφαιρα. Γονείς που διδάσκουν στα βλαστάρια τους ότι ο κυνισμός και ο άκρατος ατομικισμός είναι ο καλύτερος τρόπος επιβίωσης, και κοινωνίες που προβάλλουν την υποτίμηση και την ανθρωποφαγία ως το βασικό μέσο επικράτησης επί όσων διαφέρουν ή διαφωνούν μαζί μας, είναι φανερό ότι υποσκάπτουν τα όποια επιτεύγματα της σχολικής εκπαίδευσης.

Η σημασία των επισημάνσεων αυτών είναι παραπάνω από αυτονόητη στην περίπτωση της ταλαιπωρημένης ελληνικής εκπαίδευσης. [...] Το πρόβλημα έγκειται στον τρόπο που τα σχετικά μαθήματα διδάσκονται ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Συνοπτικά, θα έλεγε κανείς ότι πρυτανεύει ο εθνοκεντρισμός και η αδιαφορία για την αυτεπίγνωση και την καλλιέργεια της φαντασίας. Ταυτόχρονα, οι κυρίαρχες μέθοδοι παραμένουν η *ex cathedra* διδασκαλία χωρίς την ενεργό συμμετοχή του διδασκόμενου, η μηχανική αποστήθιση και η κατήχηση (ηθικολογική ή θρησκευτική). [...] Έτσι -κι ενώ οπωσδήποτε οι εξαιρέσεις υπάρχουν-, θα πρέπει να συμβιβαζόμαστε με ένα σύστημα που διαμορφώνει πολίτες οι οποίοι κατά κανόνα δεν ανέχονται τους διαφορετικούς (αλλόθρησκους, γκέι κτλ.) ως άτομα, που ομφαλοσκοπούν μονίμως ως έθνος, και φωνασκούν διαρκώς ως συνομιλητές και ομοτράπεζοι των πάνελ. Και βέβαια, ο μεγάλος υπονομευτής παραμένει η ελληνική οικογένεια και οι περιβάλλοντες κοινωνικοί θεσμοί που, ακόμη και σήμερα, εναγκαλίζονται ασφυκτικά και κρατούν στον κομφορμισμό ξεπερασμένων νορμών εκεί- νους που θα έπρεπε να πετούν με τα δικά τους φτερά.

Σωτηρόπουλος, Δ.Π.37 (2014, 16 Νοεμβρίου). Οι καλλιεργημένοι πολίτες «κλειδί» για την ανάπτυξη.
Η Καθημερινή.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

«**Εκπαίδευση για τη δημοκρατία**» ([Φάκελος Εκπαιδευτικού](#), σελ. 238)

MARTHA C. NUSSBAUM. (2013). Όχι για το κέρδος. Οι ανθρωπιστικές σπουδές προάγουν τη δημοκρατία, μτφρ.: Γ. Χρηστίδης, επιμ. & προλ.: Χρ. Ν. Τσιρώνης. Αθήνα: Κριτική, σελ. 271

Τον Μάρτιο του 2009, σε έναν λόγο του για την εκπαίδευση, ο πρόεδρος Ομπάμα έπλεξε το εγκώμιο σε χώρες της Άπω Ανατολής, όπως η Σιγκαπούρη, οι οποίες κατά τη γνώμη του έχουν ξεπεράσει την Αμερική στην τεχνολογική και την επιστημονική εκπαίδευση. Κατά τον Ομπάμα, αυτές οι χώρες «αφιερώνουν λιγότερο χρόνο διδάσκοντας πράγματα που δεν έχουν σημασία και περισσότερο χρόνο διδάσκοντας πράγματα που έχουν σημασία. Προετοιμάζουν τους μαθητές τους όχι μόνον για το γυμνάσιο, το λύκειο και το κολέγιο, αλλά και για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Εμείς δεν το κάνουμε αυτό».

Ο κοντόθωρος ωφελιμισμός των παιδαγωγικών αντιλήψεων του Ομπάμα θεωρεί σημαντικά στοιχεία της εκπαίδευσης εκείνα που «προετοιμάζουν για την επαγγελματική σταδιοδρομία». Υποτιμά επομένως τις ανθρωπιστικές σπουδές, δηλαδή εκείνα τα στοιχεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας που μπορεί να μην αποδίδουν άμεσα χρηματικά κέρδη, αλλά προετοιμάζουν για την ενεργό συμμετοχή στην πολιτική ζωή, για την κριτική έρευνα και αμφισβήτηση, για την αναζήτηση μιας ζωής γεμάτης νόημα.

Η τάση αυτή δεν εκδηλώνεται μόνον στις ΗΠΑ. Οι μεταρρυθμίσεις που γίνονται στα εκπαιδευτικά συστήματα πολλών χωρών υποβαθμίζουν, συρρικνώνουν ή εγκαταλείπουν τη διδασκαλία των ανθρωπιστικών επιστημών. Ο στόχος της οικονομικής μεγέθυνσης και το κυνήγι του κέρδους στην παγκόσμια αγορά ενισχύουν τις τάσεις προς μια εκπαίδευση που υπηρετεί αποκλειστικά την αύξηση της παραγωγής και του πλούτου. Στην προοπτική της μεγιστοποίησης του οικονομικού κέρδους οι ανθρωπιστικές σπουδές θεωρούνται

ανώφελος, υπερβολικά δαπανηρές ή ακόμη και αντιπαραγωγικές. Καθώς, μάλιστα, εξοπλίζουν τους πολίτες με κριτική συνείδηση, αποτελούν μια δυνητική απειλή για εκείνη την οικονομική «πρόοδο», η οποία αδιαφορεί για τις αδικίες και τις ανισότητες που τη συνοδεύουν.

Η Αμερικανίδα φιλόσοφος Μάρθα Νουσμπάουμ κρούει τον κώδωνα του κινδύνου: η κρίση των ανθρωπιστικών σπουδών μπορεί να μετατραπεί σε κρίση της δημοκρατίας, καθώς απειλούνται οι διανοητικές προϋποθέσεις που μπορούν να εγγυηθούν τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη. Απειλούνται, με άλλα λόγια, η ικανότητά μας να σκεφτόμαστε αυτόνομα και κριτικά, η ικανότητά μας να εξυψωνόμαστε πάνω από την τοπική μας πραγματικότητα και να κατανοούμε τα προβλήματα που είναι παγκόσμια, καθώς και η ικανότητά μας να συναισθανόμαστε και να συμπαθούμε τους άλλους, που είναι «ξένοι» και διαφορετικοί από μας. Μια δημοκρατία δεν μπορεί να μακροημερεύσει αν οι πολίτες της δε διαθέτουν και δεν καλλιεργούν αυτές τις τρεις ικανότητες.

Στο παιδαγωγικό σχέδιο της Νουσμπάουμ η ανθρωπιστική εκπαίδευση [...] πρέπει να καλλιεργεί την κριτική και ερευνητική σκέψη, καθώς και τη φαντασία. Η Νουσμπάουμ εμπνέεται από το σωκρατικό πρότυπο εκπαίδευσης, που προωθεί την ικανότητα κάθε προσώπου να αυτοεξετάζεται και να αυτοπροσδιορίζεται. Η σωκρατική μέθοδος στηρίζεται στον διάλογο, την αμφιβολία, την αμφισβήτηση και την ορθολογική επιχειρηματολογία. Ευνοεί επομένως μια δημόσια κουλτούρα στοχαστικής διαβούλευσης, χάρη στην οποία ελέγχουμε κριτικά κάθε είδους αυθεντία και επηρεαζόμαστε λιγότερο από την εξουσία ή από το κοινωνικό μας περιβάλλον. Αυτή η σωκρατική εκπαίδευση στην αυτονομία είναι εξαιρετικά πολύτιμη για τη δημοκρατία, καθώς η κριτική και ερευνητική σκέψη είναι αναγκαία συνιστώσα μιας πολιτικής κουλτούρας ικανής να υποστηρίξει και να τροφοδοτεί τον δημόσιο δημοκρατικό διάλογο.

[...] Εκτός από την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, η δεύτερη μεγάλη αποστολή των ανθρωπιστικών σπουδών είναι η καλλιέργεια της ικανότητας να σκεφτόμαστε ως «πολίτες του κόσμου». Καθώς τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε είναι ήδη παγκόσμια, χρειάζεται να μάθουμε να σκεφτόμαστε υπεύθυνα για την τύχη όλης της ανθρωπότητας. Η εκπαίδευση πρέπει επομένως να προμηθεύει τις αναγκαίες γνώσεις για την ιστορία του κόσμου, για την παγκόσμια οικονομία, καθώς και για τις κυριότερες θρησκείες.

Η τρίτη θεμελιώδης επιδίωξη της ανθρωπιστικής εκπαίδευσης είναι η καλλιέργεια της αφηγηματικής φαντασίας και της συμπάθειας, της ικανότητας δηλαδή να κατανοούμε όχι μόνον τον εαυτό μας, αλλά και τις ανάγκες και τις προσδοκίες των άλλων. Χρειάζεται να διαθέτουμε εκείνη την «εσωτερική ματιά» που μας επιτρέπει να βλέπουμε τους άλλους ανθρώπους ως πλήρη ανθρώπινα όντα, ως ολοκληρωμένες προσωπικότητες με ίσο δικαίωμα στην αξιοπρέπεια.

Γιαλκέτσης, Θ. (2013, 20 Οκτωβρίου). Εκπαίδευση για τη δημοκρατία. Εφημερίδα των Συντακτών.

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες:

1. Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σας, ο ισχυρισμός (αποδεικτέα θέση/ κατευθυντήρια ιδέα) τον οποίο επιχειρεί να αποδείξει ο συγγραφέας του 2ου Κειμένου; Σε ποια δεδομένα τον βασίζει και ποια εγγύηση παρέχει, για να συνδέσει τα δεδομένα αυτά με την αλήθεια του ισχυρισμού του;

2. Να αξιολογήσετε τον τίτλο καθενός από τα κείμενα με κριτήρια την πληροφορικότητα (απόδοση του σκοπού για τον οποίο γράφτηκε το κείμενο) και την προσέλκυση του ενδιαφέροντος του αναγνώστη.

3. Το 2ο Κείμενο ξεκινά με την αναφορά στις παιδαγωγικές αντιλήψεις του προέδρου Ομπάμα. Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σας, ο συγγραφέας έκανε αυτή την επιλογή; Πώς τις κρίνει ο ίδιος;
4. Σε ένα επιχειρηματολογικό κείμενο ο συγγραφέας παραθέτει τον αντίλογο στις απόψεις του, τον οποίο συχνά αντικρούει. Να επιβεβαιώσετε την παρατήρηση αυτή, αντλώντας στοιχεία από το 2ο Κείμενο.
5. Σε καθεμία από τις παραγράφους 5-7 («Στο παιδαγωγικό σχέδιο ... με ίσο δικαίωμα στην αξιοπρέπεια») του 2ου Κειμένου υπάρχει ένα «υπο-επιχείρημα». Να εντοπίσεις τον βασικό ισχυρισμό του καθενός, τα δεδομένα στα οποία βασίζεται και τις εγγυήσεις που προσφέρονται.
6. Στις ίδιες παραγράφους να αναζητήσετε δεοντολογικές εκφράσεις και να δικαιολογήσετε τη χρήση τους από τον συγγραφέα.
7. Να συγκρίνετε την επιχειρηματολογία που αναπτύσσεται στα δύο κείμενα υπέρ της ενίσχυσης των ανθρωπιστικών σπουδών. Ποια από τις δύο κρίνετε ως περισσότερο πειστική; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
8. Παρατηρήστε τα σημεία του 2ου Κειμένου στα οποία το ρηματικό πρόσωπο από γ' (ενικό ή πληθυντικό) μετατρέπεται σε α' πληθυντικό. Να ερμηνεύσετε την επιλογή του συγγραφέα σε σχέση με τον σκοπό που επιδιώκει να επιτύχει ο συγγραφέας στα συγκεκριμένα σημεία.
9. Αναζητήστε στο 2ο Κείμενο τους συνδέτες (διαρθρωτικές λέξεις μεταξύ νοημάτων) με τη συχνότερη χρήση και καταγράψτε τα συμπεράσματά σας.
10. Οι συγγραφείς και των δύο κειμένων παρατηρούν πως οι ανθρωπιστικές σπουδές υποβαθμίζονται προς όφελος της τεχνολογικής και επιστημονικής εκπαίδευσης. Ποια είναι η διαφορά στην οπτική τους γωνία; Πώς τοποθετείστε εσείς στην αντιπαράθεση των δύο αυτών εκπαιδευτικών προσανατολισμών; Να εκθέσετε τεκμηριωμένα τις απόψεις σας.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Μιχάλης Μπλέτσας: Η εποχή της εξειδίκευσης στην εκπαίδευση έχει τελειώσει

Ο διακεκριμένος Έλληνας επιστήμονας μιλά στη HuffPost Greece.

27/12/2019

Μιχάλης Μπλέτσας. Εκ των κορυφαίων επιστημονικών στελεχών του MIT: Διευθυντής πληροφορικής (computing) και ερευνητής στο MIT Media Lab, ο διακεκριμένος Έλληνας επιστήμονας από τα Χανιά άρχισε την επιστημονική του πορεία σπουδάζοντας ηλεκτρολόγος μηχανικός στο ΑΠΘ, και συνέχισε στις ΗΠΑ, και συγκεκριμένα στο Boston University και στο Northeastern University, στους τομείς της βιοϊατρικής μηχανικής και της μηχανικής υπολογιστών.

Ο κ. Μπλέτσας ασχολείται, μεταξύ άλλων, με το πρόγραμμα Generation Next- εκπαιδευτικό πρόγραμμα ανάπτυξης STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) δεξιοτήτων, με ελεύθερη πρόσβαση για όλους στις νέες τεχνολογίες και την επιστήμη.

Σε έναν (ψηφιακό) κόσμο που αλλάζει ταχύτατα, τα ερωτήματα ως προς την εκπαίδευση, την αγορά εργασίας, την εξέλιξη της τεχνολογίας κτλ είναι πάρα πολλά- και ο διακεκριμένος Έλληνας επιστήμονας απάντησε σε αυτά, και σε ακόμα περισσότερα, μιλώντας στη HuffPost Greece.

«Η εποχή της εξειδίκευσης στην εκπαίδευση έχει τελειώσει»

Ένας από τους μεγαλύτερους προβληματισμούς όσον αφορά στην αποκαλούμενη 4η Βιομηχανική Επανάσταση έχει να κάνει με τις αλλαγές στην αγορά εργασίας και αυτά που πρέπει να αλλάξουν στην εκπαίδευση προκειμένου να προσαρμοστεί ο πληθυσμός σε αυτήν. Οι απαισιόδοξοι μιλούν για τον κίνδυνο μιας αλματώδους ανόδου της ανεργίας λόγω της αυτοματοποίησης και της εξαφάνισης παλαιών επαγγελμάτων- οι αισιόδοξοι λένε πως τα επαγγέλματα που θα εξαφανιστούν θα αντικατασταθούν από καινούρια.

Ο αντίλογος είναι ότι για τις καινούριες δουλειές που θα δημιουργηθούν δεν θα υπάρχουν οι άνθρωποι που θα έχουν τα προσόντα που θα τις κάνουν».

Όπως τονίζει ο κ. Μπλέτσας, πρόκειται για θέμα παιδείας- και ειδικότερα συνεχούς παιδείας, «δια βίου εκπαίδευσης, εκπαίδευσης με τρόπο που σου επιτρέπει να συνεχίσεις να μαθαίνεις, με τρόπο που σε κάνει να καταλαβαίνεις τον κόσμο γύρω σου. Δεν μπορούμε αυτή τη στιγμή να κατανοήσουμε τον κόσμο γύρω μας αν δεν έχουμε κάποιες στοιχειώδεις γνώσεις μαθηματικών. Δεν μπορούμε να κρίνουμε όλα αυτά τα πράγματα περί τεχνητής νοημοσύνης αν δεν έχουμε κάποιες στοιχειώδεις γνώσεις φιλοσοφίας».

Αναφερόμενος ειδικότερα στις δεξιότητες που ζητά πλέον η αγορά εργασίας, ο διακεκριμένος επιστήμονας τονίζει πως πρόκειται για δεξιότητες που «είναι σύνθετες και σχετικά αφηρημένες, αυτό που λένε “soft skills”. Δημιουργικότητα, αναλυτική και συνθετική ικανότητα, να μπορείς να αναλύσεις και να λύσεις ένα πρόβλημα, συνεργατικότητα, να μπορείς να συνεργαστείς. Τα προβλήματα του κόσμου δεν λύνονται από έναν άνθρωπο πια, ζούμε σε ένα πολύ πολύπλοκο περιβάλλον, ζητάνε επικοινωνιακότητα. Όλα αυτά τα μαθαίνεις δουλεύοντας σε ομάδες, φτιάχνοντας κάτι για να λύσεις ένα πρόβλημα, οπότε ο καλύτερος τρόπος για να το κάνεις αυτό, κατά την άποψή μου, είναι με STEM μεθοδολογίες: Αντί να πεις στον άλλον ότι θα κάνεις μόνο Φυσική σε μία τάξη και μόνο Μαθηματικά σε μία άλλη, τον βάζεις να λύσει ένα πρόβλημα, να δουλέψει σε μια ομάδα και να τα δει αυτά στην εφαρμογή τους, καθώς έτσι είναι που σου μένουν».

«Βλέπαμε το κάθε αντικείμενο μόνο του, ξεκομμένο. Αυτό ισχύει για όλη την εκπαίδευση. Τα αντικείμενα τα βλέπαμε πάντα σε “σιλό”, γιατί θεωρητικά αυτό που ζητούσε η αγορά εργασίας ήταν κάποιες συγκεκριμένες γνώσεις, τις οποίες θα εφάρμοζες συνεχώς, οπότε δεν θα χρειαζόταν να σκεφτείς κριτικά πάρα πολύ. Η εποχή της εξειδίκευσης τελείωσε- ειδικά στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και στην αρχή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Και αν κάτι έχω καταλάβει όλα αυτά τα χρόνια στο MIT, είναι ότι ποτέ δεν είχε πολύ μεγάλα στεγανά μεταξύ των τμημάτων. Εδώ στην Ελλάδα, στο ελληνικό πανεπιστήμιο δεν μπορούσες να πάρεις καν μάθημα από άλλο τμήμα: Θυμάμαι στο Πολυτεχνείο το ίδιο μάθημα το είχαν και οι ηλεκτρολόγοι και οι μηχανολόγοι, αλλά δεν μπορούσαν να το κάνουνε μαζί. Αυτά τα στεγανά δεν υπάρχουν στα κανονικά πανεπιστήμια πια. Το ίδιο συμβαίνει και με τις τελευταίες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, όπου καταργήθηκε ουσιαστικά η Τρίτη Λυκείου σαν τάξη γενικής εκπαίδευσης, όπου κάνεις τα μαθήματα της δέσμης. Λες και μπορεί ένα παιδί 16 χρονών σε έναν κόσμο τόσο περίπλοκο που αλλάζει τόσο γρήγορα να ξέρει τι θέλει να κάνει στη ζωή του. Αυτή είναι η μεγαλύτερη αδυναμία αυτή τη στιγμή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος».

Πώς όμως μπορούν να εφαρμοστούν αυτά στην πραγματικότητα της ελληνικής εκπαίδευσης;

Μιχάλης Μπλέτσας: «Υπό το πρίσμα των STEM πρέπει να έχουμε περισσότερη δραστηριότητα στο σχολείο που να βασίζεται στην επίτευξη κάποιου έργου, το αποκαλούμενο project based learning, που αρχίζει σιγά σιγά - δηλαδή περισσότερες

σύνθετες εργασίες που να προϋποθέτουν τη χρήση κάποιων σύγχρονων εργαλείων. Δεν μπορούμε όταν έχουμε πρόσβαση σε τόσο μεγάλο όγκο πληροφορίας, να ζητάμε από τα παιδιά να κάνουν μια εργασία που να λέει “πήγαινε σε βιβλιοθήκη και βρες το ένα τάδε βιβλίο”. Πρέπει να ζούμε με τα σημερινά εργαλεία. Τα παιδιά πρέπει να μάθουν γρήγορα να ξεχωρίζουν και να αξιολογούν την πληροφορία που παίρνουν. Αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα, έχουμε πραγματικά λειτουργικά αμόρφωτους ενήλικες. Τα παιδιά είναι πιο συνειδητοποιημένα επειδή έχουν αρχίσει από πιο νωρίς. Πρέπει να μπορείς να κάνεις μια αξιολόγηση. Και αποκτάς τη δυνατότητα να την κάνεις έχοντας κάνει 10 project και έχοντας ακούσει μια κριτική. Η πιο ζητούμενη δεξιότητα είναι η δημιουργικότητα».

«Τη γνώση τη βρίσκεις, η κριτική ικανότητα είναι πολύ πιο σημαντική»

Για τον διακεκριμένο Έλληνα επιστήμονα, ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της νέας εποχής είναι πως το κέντρο βάρους έχει μετατοπιστεί από την κατοχή της γνώσης στη δυνατότητα αξιολόγησης και χρήσης της: «Πάντα κάποια πράγματα θα πρέπει να γίνονται παράλληλα. Οι STEM δραστηριότητες βοηθούν πάρα πολύ σε αυτούς τους τομείς. Η γνώση δεν είναι πια τόσο σημαντική, τη βρίσκεις. Η κριτική ικανότητα είναι πολύ πιο σημαντική από τη γνώση αυτή τη στιγμή- να μπορείς να αξιολογήσεις τη γνώση. Αν έχεις την κριτική ικανότητα, από εδώ και μπρος θα μπορείς να συνεχίσεις την εκπαίδευση και μόρφωσή σου σε όλη την υπόλοιπη ζωή. Αυτές λοιπόν οι δεξιότητες δεν μαθαίνονται διαβάζοντας κάτι σε ένα βιβλίο, μαθαίνονται στην πράξη. Βάζεις το παιδί να κάνει μια εργασία. Και μετά κάθονται όλοι μαζί και συζητούν τις πηγές που χρησιμοποίησε ο καθένας και γιατί μια πηγή είναι καλύτερη από μια άλλη. Δεν κοιτάς τι έγραψε τόσο πολύ, μα πώς το έγραψε».

Πηγή : Πολύτροπη Γλώσσα

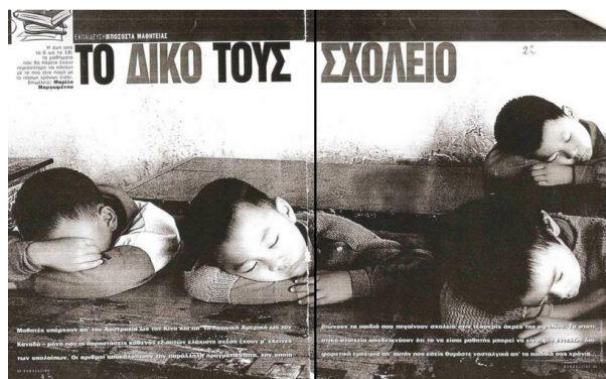
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να διατυπώσετε επιγραμματικά τα επιχειρήματα με τα οποία ο Μ. Μπλέτσας τεκμηριώνει την άποψή του ότι η εποχή της εξειδίκευσης στην εκπαίδευση έχει τελειώσει.
2. Το ελληνικό σχολείο σήμερα ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, όπως προσδιορίζονται από τον Μιχάλη Μπλέτσα;
3. Πώς μπορεί να καλλιεργηθεί η κριτική ικανότητα, σύμφωνα με το κείμενο που διαβάσατε;
4. «Θυμάμαι στο Πολυτεχνείο...»: ποιο ρόλο θεωρείτε ότι έχει η αναφορά της προσωπικής εμπειρίας στην ανάπτυξη της επιχειρηματολογίας του Μ. Μπλέτσα;
5. «Βάζεις το παιδί... μα πώς το έγραψε»: Να σχολιάσετε το παράδειγμα σε σχέση με το θέμα του κειμένου και την επιχειρηματολογία του Μ. Μπλέτσα.

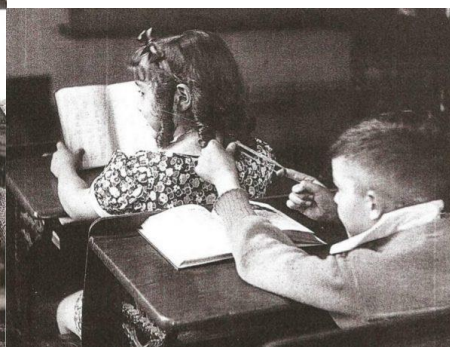
ΚΕΙΜΕΝΟ 4

[Εικόνες] (ΒΗMagazino, Εκπαίδευση, Ποσοστά μαθητείας, επιμέλεια Μαρίλη Μαργωμένου)

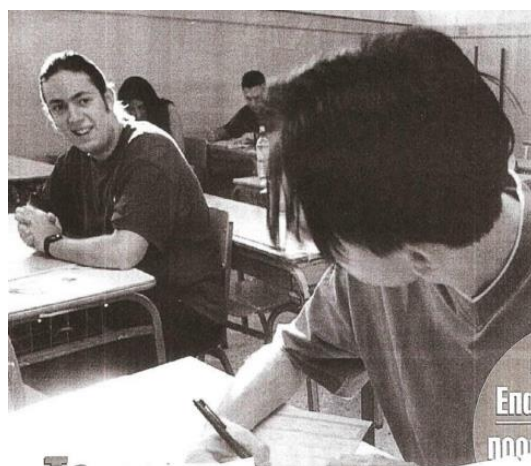
Πηγή: [Πολύτροπη Γλώσσα](#)

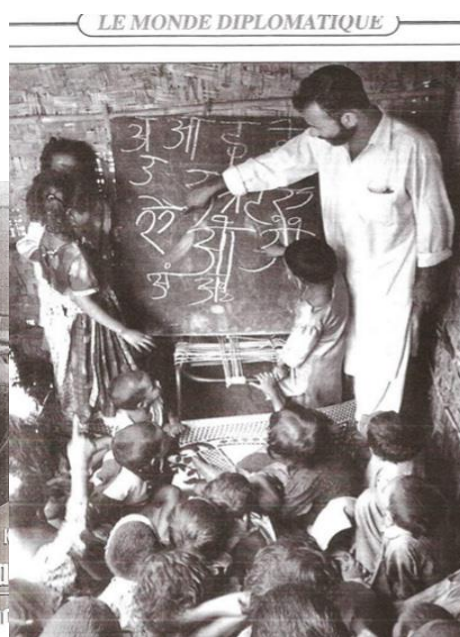
εικόνα 1

εικόνα 2

εικόνα 3

εικόνα 4

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σας προκαλούν οι εικόνες και το σύντομο κείμενο που ακολουθεί;

[Μαθητές υπάρχουν απ' την Αυστραλία ως την Κίνα και απ' τη Λατινική Αμερική ως τον Καναδά – μόνο που οι παραστάσεις καθενός εξ αυτών ελάχιστη σχέση έχουν με εκείνες των υπολοίπων. Οι αριθμοί αποκαλύπτουν την παράλληλη πραγματικότητα, την οποία βιώνουν τα παιδιά που πηγαίνουν σχολείο στις τέσσερις άκρες της υφηλίου. Τα στατιστικά στοιχεία αποδεικνύουν ότι το να είσαι μαθητής μπορεί να είναι μια εντελώς διαφορετική εμπειρία...]

2. Να γράψετε μια λεζάντα για κάθε φωτογραφία

ΚΕΙΜΕΝΟ 5.

Γελοιογραφία. Έργο από τον 1ο Πανελλήνιο Μαθητικό διαγωνισμό Σκίτσου, Γελοιογραφίας και Κόμικ (1992)

Πηγή : [Πολύτροπη Γλώσσα](#)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να σχολιάσετε το θέμα της γελοιογραφίας αντλώντας στοιχεία από τα παραπάνω κείμενα της ενότητας (1,2,3).
2. Με αφορμή τη συγκεκριμένη γελοιογραφία, να σχολιάσετε το θέμα της αποστήθισης στο σημερινό σχολείο.

ΚΕΙΜΕΝΟ 6

Πολιτισμός και εκπαίδευση. Augusto Boal,

μετάφραση: Ανδρέας Χατζηδάκης, Περιοδικό Εκπαίδευση & Θέατρο, Τεύχος 9, 2008

Τι είναι πολιτισμός;

Οι λέξεις είναι μεταφορικά μέσα, όπως το τρένο, το ποδήλατο και το αεροπλάνο. Η λέξη «πολιτισμός» είναι ένα τεράστιο φορτηγό, που μπορεί να μεταφέρει οποιοδήποτε φορτίο. Χρειάζεται λοιπόν να την ορίσουμε, για να γνωρίζουμε για τι μιλάμε, όταν θέλουμε να μιλήσουμε γι' αυτήν.

Ο πολιτισμός είναι ο στοχασμός του ανθρώπου πάνω στον ίδιο, πάνω στον κόσμο και πάνω σε αυτό που κάνει σε αυτόν τον κόσμο. Είναι το πεπραγμένο και η πράξη, είναι το πώς πράττεις και το τι πράττεται. Είναι η δημιουργία μιας πραγματικότητας που δεν προβλέπεται στα σχέδια της Φύσης. Ενός αντικειμενικού πραγματικού, όπως η κατασκευή σπιτιών και γεφυρών χρησιμοποιώντας πέτρες, και ενός υποκειμενικού πραγματικού, όπως η ηθική, που απαρτίζεται από αξίες.

Ο πολιτισμός καθιστά εφικτή και δημιουργεί την Τέχνη, η οποία είναι η ύψιστη και η υπέρτατη έκφασή του. Ένας αρχαίος και απόμακρος μύθος — και καθετί το απόμακρο και αρχαίο δίνει την εντύπωση του αληθινού — λέει ότι η Τέχνη αποδείχθηκε απαραίτητη, ώστε να συμπληρωθεί η ασυνάρτητη και ανοργάνωτη θεϊκή δημιουργία.

Ο Θεός, σύμφωνα με τον μύθο, όσο τέλειος, ταχύς και ταλαντούχος και αν ήταν, είχε και τα όριά του και δεν μπόρεσε να ολοκληρώσει το έργο που είχε σχεδιάσει μέσα στο προγραμματισμένο χρονικό διάστημα. Υπολόγισε λάθος: Αποδείχτηκε ότι έξι ημέρες ήταν ανεπαρκείς ακόμα και για τον Παντοδύναμο, δεδομένου ότι η δύναμη, με το που υπάρχει, έχει και τα όριά της· σε αντίθετη περίπτωση, θα ήταν και δική μου, δική μας και δική σας, θα ήμασταν όλοι «θείοι»: Η δύναμη θα ήταν οικουμενική ουσία και δε θα αποτελούσε χαρακτηριστικό του ισχυρού. Ακόμα και η δύναμη έχει όρια.

Ο Θεός, κουρασμένος – κάθε δύναμη συναντά τα όριά της στο σημείο εξάντλησής της – δυστυχής και λυπημένος, αποφάσισε να ξεκουραστεί όπως του άξιζε την Κυριακή, αφού κάλεσε όμως τους καλλιτέχνες, που έτρεξαν να τον συνδράμουν και να αναδιοργανώσουν τον κόσμο που εκείνος άσχημα είχε δημιουργήσει – και τον είχε δημιουργήσει άσχημα.

Οι θεϊκοί ήχοι πηγαινοέρχονταν σ' αυτό τον κόσμο, διακεκομμένοι, νότες, κλειδιά και διέσεις – σκόρπιοι τόνοι στον άνεμο, τρελαμένοι από το απέραντο κενό... Ήρθαν οι συνθέτες, για να τους δώσουν δομή και νόημα: Έτσι δημιουργήθηκε η σονάτα, η σάμπα και το τραγούδι. Η πρώτη ύλη ήταν θεϊκή, αλλά η τελική της μορφή είχε το περίγραμμα του Villa Lombos, του Cartola, της Dolores Duran και του Nelson Cavaquinho, για να μην αναφέρω κανέναν από τους ζωντανούς.

Τα χρώματα, κατακερματισμένα και χωρίς προσανατολισμό, σε μόνιμη αντίθεση με την τεχντροπία, αναζητούσαν προοπτική στη ζωή και στο χώρο – ήρθαν οι καλλιτέχνες των πλαστικών τεχνών και ζωγράφισαν πίνακες, λάξευσαν αγάλματα, έφτιαξαν γκράφιτι στους τοίχους και μας έκαναν να κατανοήσουμε αυτό που ο Θεός ήθελε να πει, αλλά δεν πρόλαβε· αυτό που ήθελε να πει, αλλά δεν είπε.

Οι λέξεις – αυτά τα περίεργα όντα που δεν υπάρχουν – ήταν σαν απότομα βράχια εκεί που σβήνουν τα κύματα της θάλασσας, σαν ήχοι που διαλύονται από την ελαφρά αύρα που τους χαϊδεύει. Οι λέξεις ήταν κενές, άρρυθμες και ασύμμετρες, μέχρι που έφτασαν οι ποιητές, για να τις εξημερώσουν, δίνοντάς τους νόημα και προορισμό.

Μόνο ο άνθρωπος είναι ικανός να δημιουργήσει Τέχνη και Πολιτισμό – που είναι η συνοχή με την οποία ο καλλιτέχνης βλέπει τον κόσμο, διορθώνει και συμπληρώνει το έργο του Θεού, το οποίο με αυτό τον τρόπο αποκαλύπτεται και ακτινοβολεί. Ζήτω οι καλλιτέχνες! Αλλά η συνοχή δεν είναι πάντα αρετή, όπως και η ηθική δεν είναι πάντα δεοντολογία.

Ο πολιτισμός, που κάνει το φανταστικό να υπάρχει, που είναι η εφεύρεση του νέου, του αναγκαίου και του χρήσιμου – και του ωραίου, που είναι εξίσου χρήσιμο και αναγκαίο – μπορεί να εκστασιαστεί μπροστά στον ίδιο του τον εαυτό και να βυθιστεί στον ναρκισσισμό. Ο καλλιτέχνης, μεθυσμένος με το έργο του, μπορεί να θεωρήσει πως είναι θεός και να δημιουργεί τέχνη για την τέχνη. Μπορεί, αντίθετα, να παγιώσει τους δρόμους του και να εξαντληθεί επαναλαμβανόμενος.

Στην κόψη του ξυραφιού, ο πολιτισμός δημιουργεί, καταστρέφει και αναδημιουργεί. Όταν καθορίζουμε τους δρόμους μας θέλοντας να εδραιώσουμε το νέο, ο πολιτισμός παίρνει τη μορφή της τεχνικής, που μας επιτρέπει να εφεύρουμε και στη συνέχεια οικειοποιείται την εφεύρεση. Μπορεί όμως και να μας υποχρεώσει να την ακολουθήσουμε και να την υπηρετήσουμε – βοηθά λοιπόν ή παγιδεύει. Όταν καθορίζουμε τη συμπεριφορά μας στην κοινωνία, ο πολιτισμός παίρνει τη μορφή της ηθικής, τόσο απαραίτητης αλλά και συχνά ανυπόφορης. Όλα αλλάζουν σε αυτό τον κόσμο που βιώνει διαρκώς αλλαγές.

Ο πολιτισμός, μεταφρασμένος σε Τέχνη, πρέπει να αποτελεί αέναη και επαναστατική δημιουργία, κατάκτηση του νέου – ποτέ παγίωση του κατακτημένου. Μπορεί να μετατραπεί σε βιομηχανία, μπορεί να διεισδύσει στην οικονομία, ναι, αλλά εφόσον δημιουργός είναι ο καλλιτέχνης, πάντα ο καλλιτέχνης, και όχι ο παραγωγός, ο οποίος πρέπει να δουλέψει με αυτό που δημιουργήθηκε και όχι να βάλει όρια στη δημιουργία. Ο καλλιτέχνης δημιουργεί αυτό που δεν υπήρχε. Ο παραγωγός ανοίγει δρόμους σε αυτό που υπάρχει.

.....

Είναι αλήθεια ότι εμείς οι καλλιτέχνες θέλουμε να πουλήσουμε τους δίσκους, τα βιβλία και τους πίνακές μας, θέλουμε το σπίτι γεμάτο, αλλά όχι με τίμημα να απαρνηθούμε αυτό που δικαιώνει την ύπαρξή μας. Δεν πρέπει να απαρνηθούμε την Τέχνη, που πάντα θα είναι επαναστατική, αλλιώς δε θα υπάρχει.

Πάντα επαναλαμβάνω ότι δεν έχουμε τίποτα εναντίον του ίδιου του εμπορίου. Θαυμάζω μάλιστα τους εμπόρους που ανάγουν το εμπόριό τους σε τέχνη, αλλά λυπάμαι τους καλλιτέχνες που ανάγουν την τέχνη τους σε εμπόριο. [...]

Πηγή : [Πολύτροπη Γλώσσα](#)

Δραστηριότητες

1. Ποιο είναι το θέμα που εξετάζει ο συγγραφέας;
2. Για ποιο σκοπό, πιστεύετε ότι έγραψε το κείμενο αυτό;
3. Ποια επιμέρους θέματα συζητώνται στο κείμενο; Να τα αναφέρετε επιγραμματικά.
4. Ποιο νομίζετε ότι είναι το βασικό νόημα του μύθου για τις τέχνες που αναφέρεται στο κείμενο; Να σχολιάσετε την αξία του μύθου ως μέσου πειθούς στη συγκεκριμένη περίπτωση, βλ. και Έκφραση-Έκθεση Γ' λυκείου, σ. 133-136.
5. Να συζητήσετε τον ορισμό που δίνει ο Μποάλ στην έννοια του πολιτισμού. Να αναζητήσετε σε λεξικά και άλλους ορισμούς για τον πολιτισμό, να τους συγκρίνετε μεταξύ τους καθώς και με τον ορισμό του Μποάλ.

ΚΕΙΜΕΝΟ 7.

Το νόημα της Τέχνης, Μίλτος Κουντουράς

Στο παρακάτω κείμενο ο μεγάλος παιδαγωγός Μίλτος Κουντουράς αναλύει τις απόψεις του για τη σημασία της διδασκαλίας των τεχνών στην εκπαίδευση. Ο Κουντουράς έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στις τέχνες ως Διευθυντής του Διδασκαλείου Θηλέων Θεσσαλονίκης (1927-30).

Λίγα λόγια μονάχα συνοπτικά θα μπορούσαν να ειπωθούν, για τον τρόπο τουλάχιστον που ζούσαμε το νόημα της Τέχνης στο Σχολείο μας εμείς. Και πρώτα πρώτα πρέπει να τονιστεί ότι δεν είναι τίποτε άλλο στη ζωή που ν' ανεβάζει τον άνθρωπο πάνω από τον εαυτό του όσο η δημιουργία της Τέχνης. Ο άνθρωπος περικλείει όλη την ανθρωπότητα μέσα του και εγγίζει τον υπεράνθρωπο μόνο με τα δημιουργήματά της Τέχνης. Όλη η ανθρώπινη παραγωγή, μόνο διανοητική ή μόνο συναισθηματική, είναι μονομερής, και τα δημιουργήματά της, όσο μεγάλα κι αν είναι, είναι ακρότητες που οδηγούν την ανθρωπότητα σε ανισορροπία της ζωής και σ' εκφυλισμό. Η πραγματική όμως Τέχνη είναι φυσιολογική και αβίαστη και αρμονική ισορρόπηση όλων των ψυχικών (διανοητικών, συναισθηματικών, ηθικών υποσυνείδητων κ.τ.λ.) και σωματικών δυνάμεων σ' ένα έργο με μορφή συνοπτική, που συνάμα περικλείει την απεραντοσύνη. Γιατί η Τέχνη δεν περιέχει την ακρότητα και τη μονομέρεια, παρά είναι μεσότητα («μέτρον») δυνάμεων μιας στιγμής της ανθρώπινης προαγωγής και ανάτασης [...]

Είναι η αβίαστη και φυσιολογική τάση προς αυτοπραγμάτωση του Εγώ του ανθρώπου, οι Ιδέες του Πλάτωνα, ή η Εντελέχεια του Αριστοτέλη. Αυτό περίπου εννοούσαμε όταν λέγαμε «Το νόημα της Τέχνης», και με το νόημα αυτό προσπαθούσαμε να διαποτίσουμε όλη τη ζωή, πνευματική, ηθική, κοινωνική, σωματική, του Σχολείου μας.

Τέχνη όμως για μας δεν ήταν απλώς μάθηση και δεξιοτεχνία, όπως μάθηση δεν ήταν απλώς απομνημόνευση και απόχτηση ενός ποσού γνώσεων, καθώς επίσης ηθική δεν ήταν άσκηση της βούλησης για την επιτέλεση καλών πράξεων, καταπώς ήθελε η παλιά παιδαγωγική. Τέχνη δεν ήταν απλώς επιτυχία από μέρος του παιδιού εκτέλεσης, πάνω σε γνωστούς

τύπους, όσο τέλειοι κι αναγνωρισμένοι κι αν ήσαν, μορφών ή τόνων ή λογοτεχνημάτων που να προκαλούν ευάρεστα σχόλια των θεατών και των επισκεπτών του Σχολείου μας. Κι ακόμα Τέχνη δεν ήταν επιπόλαιη κι αποθαυμαστική, ή έστω και βαθύτερη μονάχα απόλαυση έργων Τέχνης, οσοδήποτε μεγάλα κι οσοδήποτε ελκυστικά κι αν ήσαν αυτά. Γιατί η αντίληψη αυτή της Τέχνης, σχετικά με την αγωγή του νέου σχολείου, περιέχει πολύ λίγο από το μορφωτικό στοιχείο, συγκρινόμενο μ' εκείνο που εγώ επιζητούσα. Είναι στείρα και δρα παθητικά η τέχνη αυτή πάνω στο παιδί, γιατί ή είναι απονεκρωτική των δυνάμεων της ψυχής του παιδιού, μίμηση προτύπων μεγάλων που περιέχουν μέσα τους καταπιεστική αυθεντία, ή παθητικό νερούλιασμα και τεμπέλιασμα της ψυχής, που παραδίνεται αδρανής σ ένα είδος θρησκευτικής καταληψίας.

Αλλά την Τέχνη την θέλαμε, όπως και την εργασία και όλη τη ζωή, έκφραση της ζωής του παιδιού και ξετύλιγμα των ψυχικών και σωματικών του δυνάμεων προς μια μορφή, που σ' εξωτερικές εικόνες θα επρόβαλλε γραφικά τη δικιά του, την ατομική του ψυχή, διαρκώς τελειοποιούμενη. Κι εδώ πια το νόημα της Τέχνης εκάλυπτε το νόημα της Μόρφωσης.

Πηγή : [Πολύτροπη Γλώσσα](#)

Δραστηριότητες

1. Προσπαθήστε να απαριθμήσετε τα επιχειρήματα του Κουντουρά υπέρ της Τέχνης και να τα αποδώσετε με δικά σας λόγια, επιλέγοντας αντί της μεταφορικής γλώσσας την κυριολεκτική.
2. Ο Αλέξης Δημαράς επισημαίνει τη γλωσσοπλαστική-μεταφορική τάση στον λόγο του Κουντουρά, τη λογοτεχνική του φλέβα αλλά και ένα πάθος που θα αποτελέσει κύριο χαρακτηριστικό της στάσης και της δράσης του. Εντοπίζετε τέτοια στοιχεία στο συγκεκριμένο κείμενο; Πώς θα χαρακτηρίζατε το ύφος του κειμένου; Βλέπε και Γλωσσικές ασκήσεις, Α' Από τις σημασίες των λέξεων, 7. Ύφος – Επίπεδα λόγου σ. 73 κ.ε.
3. Ο Κουντουράς προσπάθησε να εφαρμόσει τις καινοτόμες ιδέες του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού και της Νέας Αγωγής στο Διδασκαλείο Θηλέων Θεσσαλονίκης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο κινούνται και οι απόψεις του για τη διδασκαλία των τεχνών στο νέο σχολείο που οραματίστηκε. Προσπαθήστε να συνοψίσετε τις απόψεις αυτές, επισημαίνοντας: α) αυτά που θεωρούσε λιγότερο σημαντικά, β) αυτά που θεωρούσε πολύ σημαντικά για το νέο σχολείο και γ) αυτά που αφορούσαν την παλιά παιδαγωγική και ήθελε να τα αποφύγει.

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ στα ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

1^ο ΚΕΙΜΕΝΟ

Άντον Τσέχοφ: Οι καλλιεργημένοι άνθρωποι

Άντον Τσέχοφ, Ρώσος θεατρικός συγγραφέας που διαμόρφωσε το σύγχρονο θέατρο. Παραθέτουμε ένα απόσπασμα από γράμμα του Άντον Τσέχοφ στον αδερφό του Νικολάι τον Μάρτιο του 1886. Ο αδερφός του Τσέχοφ ήταν ένας ταλαντούχος ζωγράφος και συγγραφέας ο οποίος ήταν βυθισμένος στις καταχρήσεις Ένα φωτεινό κείμενο για το ρόλο των καλλιεργημένων ανθρώπων.

Οι καλλιεργημένοι άνθρωποι σέβονται την ανθρώπινη ατομικότητα και γι' αυτό είναι πάντοτε συγκαταβατικοί, γελαστοί, ευγενικοί, υποχρεωτικοί.

Δεν συμπνοούν μονάχα τους κατώτερους, τους αδύναμους και τις γάτες. Πονάει η ψυχή τους και για κείνο που δεν φαίνεται με γυμνό μάτι.

Είναι ντόμπροι και φοβούνται το ψέμα σαν τη φωτιά. Δεν λένε ψέματα ακόμα και για τιποτένια πράγματα. Το ψέμα προσβάλλει εκείνους που το ακούνε και ταπεινώνει στα μάτια τους εκείνους που το λένε. Δεν παίρνουν ποτέ πόζα, στο δρόμο είναι όπως και στο σπίτι τους, δεν ρίχνουν στάχτη στα μάτια του κατώτερου τους.

Δεν είναι φλύαροι και δεν αναγκάζουν τον άλλο να ακούει τις εκμυστηρεύσεις τους όταν δεν τους ρωτάει. Δεν ταπεινώνονται για να κεντήσουν τη συμπόνια του διπλανού. Δεν παίζουν με τις ευαίσθητες χορδές της ψυχής των άλλων για να κερδίζουν σαν αντάλλαγμα αναστεναγμούς και χάρδια.

Οι μορφωμένοι και καλλιεργημένοι άνθρωποι δεν είναι ματαιόδοξοι. Δεν ενδιαφέρονται για όλα εκείνα τα ψεύτικα διαμάντια, όπως είναι λόγου χάρη η γνωριμία με μια διασημότητα, η χειραψία με τον τάδε αναγνωρισμένο άνθρωπο, η αναγνώριση από τους πάντες όταν μπαίνουν σε μία ταβέρνα. Ο πραγματικά καλλιεργημένος άνθρωπος προτιμά να μένει στην αφάνεια ανάμεσα στο πλήθος, αποφεύγει τη διαφήμιση. Κι όπως είπε και ο Κριλόβ, "ένα άδειο βαρέλι δημιουργεί πολύ μεγαλύτερη ηχώ από ένα αντίστοιχο γεμάτο."

Αν έχουν ταλέντο, το σέβονται. Θυσιάζουν γι' αυτό την ησυχία τους, τις γυναίκες, το κρασί, την κοσμική ματαιότητα. Είναι περήφανοι για την αξία τους και έχουν συνείδηση της αποστολής τους.

Αηδιάζουν από την ασχήμια και καλλιεργούν μέσα τους την ομορφιά.

Δεν μπορούν να κοιμηθούν με τα ρούχα, δεν μπορούν να βλέπουν στο τοίχο κοριούς, να πατούν σε φτυσιές. Δαμάζουν όσα μπορούν και εξευγενίζουν το ερωτικό ένστικτο. Δεν κατεβάζουν βότκα όπου βρεθούν. Πίνουν μονάχα όταν είναι ελεύθεροι και τους δίνεται ευκαιρία. Γιατί τους χρειάζεται "γερό μυαλό σε γερό κορμί".

2^ο ΚΕΙΜΕΝΟ

Ματθαίος Γωσαφάτ [για τους Νεοέλληνες....]

*Ο κορυφαίος Έλληνας ψυχίατρος-ψυχαναλυτής και συνιδρυτής της Ελληνικής Εταιρείας Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας σε μια σπάνια συνέντευξη. ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ 30.1.2020
Πηγή: lifo.gr (αποσπάσματα)*

«Αυτό που με ενοχλεί στα χαρακτηριστικά του Νεοέλληνα είναι η έλλειψη πολιτισμού, ο φθόνος, η επιθετικότητα και η αγένεια. Οι μισοί βρίζουν τους άλλους μισούς ως «γερμανοτσοβιάδες», «προδότες» ή «ξεπουλημένους». Πάντα είχαμε διχόνοια. Είμαστε λίγο παρανοϊκός λαός, όχι με την έννοια της τρέλας, αλλά με εκείνη της καχυποψίας. Παραδείγματος χάριν, η οδηγική συμπεριφορά μας είναι ενδεικτική των διαθέσεών μας. Ένα νταηλίκι ακατανόητο. Πιστεύω ότι υπάρχουν θαυμάσιοι Έλληνες, αλλά και πολλά καθίκια.»

«Να έχουμε το γνώθι σαυτόν αλλά και να ακολουθούμε το γνωμικό που λέει «βίος μη γνωτός, ου βιωτός», δηλαδή είναι σαν να μη ζεις αν δεν καταλαβαίνεις τον εαυτό σου και τον κόσμο γύρω σου. Γι' αυτό και η ζωή με έχει διδάξει ότι αν δεν αγαπήσεις τον ίδιο σου τον εαυτό, δεν πρόκειται ποτέ να αγαπήσεις τους άλλους γύρω σου.»

«Ευτυχώς, η ψυχανάλυση και η ψυχιατρική δεν είναι ταμπού πλέον. Κάποτε, ναι, ήταν, αλλά σήμερα χιλιάδες άνθρωποι επιλέγουν την ψυχανάλυση. Οι Έλληνες είναι ένα έθνος αμόρφωτων μιας χώρας παραδοσιακής και υπανάπτυκτης. Το σχολείο είναι απαίσιο. Ο τρόπος διδασκαλίας είναι εντελώς ακατάλληλος. Η Ιστορία που μαθαίνουμε είναι ένα συνονθύλευμα από μύθους. Και δεν έχουμε φροντίσει ώστε να εισαχθούν τα «μαθήματα ζωής» στη σχολική εκπαίδευση.....»

3^ο ΚΕΙΜΕΝΟ

Θα 'ρθεί καιρός - ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΩΓΟΥ

Θαρθεί καιρός που θα αλλάξουν τα πράγματα.
Να το θυμάσαι Μαρία.
Θυμάσαι Μαρία εκείνο το παιχνίδι
που τρέχαμε κρατώντας τη σκυτάλη
-μη βλέπεις εμένα- μην κλαις. Εσύ εισ' η ελπίδα.
άκου θάρθει καιρός
που τα παιδιά θα διαλέγουν γονιούς
δε θα βγαίνουν στην τύχη
Δε θα υπάρχουνε πόρτες κλειστές
με γερμένους απέξω
Και τη δουλειά
θα τη διαλέγουμε
δε θάμαστε άλογα να μας κοιτάνε στα δόντια.
Οι άνθρωποι -σκέψου!- θα μιλάνε με χρώματα
κι άλλοι με νότες.
Να φυλάξεις μονάχα
σε μια μεγάλη φιάλη με νερό
λέξεις και έννοιες σαν και αυτές
απροσάρμοστοι-καταπίεση-μοναξιά-τιμή-κέρδος-εξευτελισμός
για το μάθημα της ιστορίας.
Είναι Μαρία -δε θέλω να λέω ψέματα- δύσκολοι καιροί.
Και θαρθούνε κι άλλοι.
Δεν ξέρω -μην περιμένεις και από μένα πολλά-
τόσα έζησα, τόσα έμαθα, τόσα λέω
κι απ' όσα διάβασα ένα κρατάω μόνο:
"Σημασία έχει να παραμένεις άνθρωπος".
Θα την αλλάξουμε τη ζωή!
Παρ' όλα αυτά Μαρία.

ΘΕΜΑ Α

Με συνοπτικό τρόπο να αποδώσεις τα χαρακτηριστικά που ο Τσέχοφ θεωρεί ότι πρέπει να διαθέτουν οι καλλιεργημένοι άνθρωποι. (100 λέξεις)

(15 μονάδες)

ΘΕΜΑ Β

1. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες. Να τεκμηριώσετε τις επιλογές σας με αναφορές στο κείμενο ή/και σε συγκεκριμένους κειμενικούς δείκτες (γλωσσικές επιλογές)

- 1.1) Ο λόγος του Μ. Γωσαφάτ δείχνει αγανάκτηση.
1.2) Ο Μ. Γωσαφάτ γενικεύει τις διαπιστώσεις του για τους Έλληνες.
1.3) Ο λόγος του Μ. Γωσαφάτ είναι συμβουλευτικός/προτροπικός.
1.4) Ο Μ. Γωσαφάτ θεωρεί ότι οι συμπεριφορές των Ελλήνων δηλώνουν έλλειψη αυτοεκτίμησης.
1.5) Στόχος του Μ. Γωσαφάτ είναι να μας επηρεάσει συναισθηματικά.

(15 μονάδες)

2. Πώς συνομιλούν τα δύο πρώτα κείμενα; Να τα συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο. (50 – 100 λέξεις)

(15 μονάδες)

3. «Οι Έλληνες είναι ένα έθνος αμόρφωτων μιας χώρας παραδοσιακής και υπανάπτυκτης. Το σχολείο είναι απαίσιο. Ο τρόπος διδασκαλίας είναι εντελώς ακατάλληλος. Η Ιστορία που μαθαίνουμε είναι ένα συνονθύλευμα από μύθους. Και δεν έχουμε φροντίσει ώστε να εισαχθούν τα «μαθήματα ζωής» στη σχολική εκπαίδευση.....»: Να ξαναγράψετε το παραπάνω απόσπασμα κάνοντας τις απαραίτητες γλωσσικές αλλαγές, ώστε το ύφος να μην είναι τόσο αιχμηρό (Παράδειγμα: Οι Έλληνες είναι ένα έθνος με ελλιπή παιδεία...)

(10 μονάδες)

ΘΕΜΑ Γ

Α) Σε ποια ζωή ελπίζει η ποιήτρια; Ποια είναι τα σημαντικά χαρακτηριστικά μιας τέτοιας ζωής; Να απαντήσετε με αναφορές σε τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Β) Να σχολιάσετε τις ελπίδες της Κατερίνας Γώγου αναπτύσσοντας τις δικές σας σκέψεις και συναισθήματα. (150 – 200 λέξεις)

(15 μονάδες)

ΘΕΜΑ Δ

Με αφορμή το κείμενο του Τσέχοφ να γράψεις ένα άρθρο, το οποίο θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σου. Με το κείμενό σου επιλέγεις να αναδείξεις τα πιο σημαντικά για σένα χαρακτηριστικά των καλλιεργημένων ανθρώπων και στη συνέχεια διατυπώνεις την άποψή σου για τους τρόπους με τους οποίους αυτά μπορεί να καλλιεργηθούν σε ένα σύγχρονο σχολείο. (300-350 λέξεις)

(30 μονάδες)